

Q&A open access

15-01-2015

Open access algemeen

1. Wat is open access?

Open access is vrije toegang tot wetenschappelijke informatie zoals tijdschriftartikelen.

2. Wat zijn de verschillende routes naar of modellen van open access?

Er zijn in grote lijnen twee routes naar open access, de groene en de gouden route.

Groene route

De groene route gaat er van uit dat auteurs hun werk zelf openbaar maken door hun manuscript in een (institutionele) repository te deponeren. Dat kan nu al bij de Nederlandse universiteiten. Vaak rust er wel een embargo op de definitieve versie van artikelen die eerst zijn gepubliceerd bij een uitgever. Maar de onderzoeker kan altijd een pre-definitieve, nog niet opgemaakte versie, van zijn manuscript in de repository deponeren.

Gouden route

Bij de gouden route worden publicaties direct online beschikbaar gesteld via de platforms van uitgevers. Dat betekent meestal dat de uitgever vooraf betaald wordt om een artikel direct vrij toegankelijk beschikbaar te maken. Deze betaling heet APC ofwel Author Processing Charge. Deze APC's worden betaald door de werkgever van de onderzoeker. Een toenemend aantal onderzoeksfinanciers (waaronder NWO) stelt geld beschikbaar voor de betaling van deze APC's. De gouden route is volgens velen de meest duurzame route naar open access maar vergt voor uitgevers die nog volgens het abonnementenmodel werken wel een omslag van de business modellen. Een toenemend aantal uitgevers werkt al volgens de gouden route.

3. Wat zijn de voordelen van open access voor de wetenschap en de maatschappij?

Open access helpt...

- ... wetenschappers om hun onderzoek breder te verspreiden.
- ... artsen, behandelaars en patiënten bij het kennismaken van de nieuwste inzichten in behandelwijzen.
- ... bedrijven bij het ontwikkelen en toepassen van innovaties, met name voor starters.
- ... wetenschappers in ontwikkelingslanden om toegang te kunnen krijgen tot wetenschappelijke kennis.

- ... leraren en scholieren bij hun lessen en werkstukken.
- ... het grote publiek om kennis te nemen van de nieuwste wetenschappelijke ontwikkelingen.

4. Wat zijn de nadelen van open access voor de wetenschap?

Er zijn voor de wetenschap op de lange termijn geen nadelen van open access. Wel kan de transitie enkele tijdelijke praktische problemen met zich mee brengen. Voor de overgang naar open access moeten uitgevers hun business modellen zo aanpassen dat de wetenschap betaalt aan de 'voorkant' (bij aanbieden voor publicatie) en niet langer aan de 'achterkant' (bij het lezen). Zoals bij elke verandering kunnen zich enkele praktische problemen voordoen in de transitiefase, die uiteindelijk allemaal oplosbaar zijn.

5. Wat verandert er voor de wetenschappers door open access?

Open access betekent dat iedereen gemakkelijker bij artikelen kan en kennis beter verspreid kan worden. Om het proces van peer-review (onderlinge beoordelingsstelsel van wetenschappelijke artikelen) te kunnen blijven faciliteren moet (meestal) aan de voorkant (bij aanbieden voor publicatie) worden betaald. Tegelijkertijd is het streven dat wetenschappers hier weinig van gaan merken omdat dit net als bij abonnementen via bulkcontracten zal lopen.

6. Wat zijn hybride tijdschriften?

Hybride tijdschriften zijn tijdschriften die werken volgens het 'oude' abonnementenmodel. In deze tijdschriften kun je ervoor kiezen om een artikel open access te publiceren. Probleem is dat universiteiten dan dubbel betalen. Eerst om een artikel vrij toegankelijk te maken maar vervolgens opnieuw om een artikel te mogen lezen via abonnementen. Dit wordt ook wel 'double dipping' genoemd.

7. Zijn er al goede open access journals?

Jazeker. Er zijn al goede open access journals. De website <http://doaj.org/> biedt een volledig overzicht van alle goede peer-reviewed open access tijdschriften in de verschillende vakgebieden.

8. Zijn niet-open access tijdschriften niet gewoon beter omdat de kwaliteitscontrole beter is geregeld?

Er zijn voorbeelden van goede en slechte betaalde tijdschriften en voorbeelden van goede en slechte open access tijdschriften. Het is nu hoogstens zo dat een aantal gerenommeerde tijdschriften een lange traditie hebben en dat deze traditie van oudsher loopt via betaalde abonnementen.

9. Wat is de doelstelling van de VSNU voor open access?

De Nederlandse universiteiten hebben dezelfde doelstelling als staatssecretaris Dekker van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: 60% van het publiek gefinancierd onderzoek vrij toegankelijk vanaf 2019 zijn en 100% vrij toegankelijk vanaf 2024.

10. Is het gevecht over open access dat nu gevoerd wordt niet veel te groot voor Nederland?

Nederland is een klein land maar heeft een hoogstaande wetenschap en een goede ICT-infrastructuur. Nederland is daardoor uitermate geschikt om een eerste stap te zetten op het gebied van open access. Gezien het percentage van publicaties in de internationale context, is het ook voor de uitgevers behapbaar. De huidige situatie waarbij publiek gefinancierd onderzoek niet vrij toegankelijk is, kan zo immers niet voortduren.

11. Houden we wel toegang tot de beste journals, ondanks open access?

In de onderhandelingen wordt de toegang tot journals (abonnementen) aan open access gekoppeld om te voorkomen dat die toegang verdwijnt. Om wetenschap toegankelijk te maken voor de samenleving op een betaalbare manier wordt nu stevig onderhandeld. Op de lange termijn scheelt dit geld door het verdwijnen van 'double dipping' en worden wetenschappelijke resultaten vrijer toegankelijk.

12. Welke rol spelen wetenschappers bij het uitgeven van tijdschriften?

Internationale tijdschriften komen tot stand met veel kennis en inzet van wetenschappers. Ook van de Nederlandse universiteiten. Het gaat dan om bijvoorbeeld posities als hoofdredacteur (editor in chief), redactieleden (editors) en leden van de Raad van Advies van een tijdschrift (advisory board).

13. Hoe werkt een tijdschriftredactie en wat doet de Raad van Advies van een tijdschrift?

Een hoofdredacteur (editor in chief) stuurt de redactie aan, zit redactievergaderingen (editorial board) voor en is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken bij een tijdschrift. Hij ziet bijvoorbeeld toe op de aansluiting van de inhoud van de artikelen op de scope van het tijdschrift en bewaakt de kwaliteit van het tijdschrift. De scope en het beleid van het tijdschrift zijn vaak vastgelegd door een Raad van Advies (advisory board). Ook de eigenaar van het tijdschrift (bijvoorbeeld de uitgever of de learned society) heeft daar iets over te zeggen. In een advisory board zitten vaak grote namen uit de betreffende wetenschappelijke discipline.

Een redactie bestaat doorgaans uit editors en associate editors. Editors hebben meer omschreven taken in de redactie of het reviewproces en wonen alle redactievergaderingen bij. Het is gebruikelijk dat elk ingediende artikel minimaal door één redactielid gelezen en beoordeeld wordt. Associate editors is de kring daar omheen. Zij hebben hun naam verbonden aan het tijdschrift en treden vaak op als reviewer van artikelen, maar doen dat op meer incidentele basis.

Big-Deal onderhandelingen

14. Wat zijn de Big-Deal onderhandelingen en wat is de relatie met Open access?

De Nederlandse universiteiten zetten zich serieus in voor de noodzakelijke transitie naar Open access. Een belangrijk aangrijpingspunt om dat te doen

Voor meer informatie:
Bastiaan Verweij, Public Affairs
verweij@vsnu.nl
www.vsnu.nl/factsheets

zijn de onderhandelingen met uitgevers over de verlenging van abonnementen. Sinds tien jaar hanteren uitgevers voor de abonnementen alles-in-één-prijzen die worden vastgesteld in licenties, zogenaamde 'Big Deals'. De universiteiten onderhandelen met grote uitgevers over deze Big Deals. In 2014 liepen er Big Deal contracten af van enkele belangrijker uitgevers. Universiteiten willen nu bij die onderhandelingen nadrukkelijk ook afspraken maken met uitgevers over de transitie naar Open access. Universiteiten verwachten van uitgevers dat zij serieuze stappen zullen zetten om die overgang mogelijk te maken.

15. Waarom is er een overeenkomst met Springer?

Uitgeverij Springer is een van de grote uitgeverijen waar het contract in 2014 van afliep. De Nederlandse universiteiten hebben op 20 november een akkoord gesloten over een ontwikkeling naar open access. Het contractvoorstel heeft het karakter van een Open Access overeenkomst, conform de inzet van de VSNU. Voor een licht hoger bedrag dan universiteiten in het verleden betaalden voor abonnementen (lezen) plus publiceren van slechts een beperkt aantal open access publicaties, wordt nu betaald voor open access publicatie van alle Nederlandse artikelen in een groot deel van de Springer tijdschriften. Daarbij wordt toegang behouden (lezen) tot de Springer-collectie waartoe al toegang toe was, tegen dezelfde voorwaarden als voorheen.

16. Hoe ziet de overeenkomst met Springer er uit?

Er ligt een contractvoorstel voor 2015 en 2016. In het contract met Springer is een afspraak gemaakt over betalen voor publiceren in plaats van voor lezen. De APC's om te publiceren zijn voor een substantieel deel van de tijdschriften afgekocht. Dat betekent dat wetenschappers niet meer individueel hoeven te betalen voor het publiceren via open access.

17. Op welke tijdschriften heeft de deal met Springer betrekking?

Met Springer is een akkoord bereikt over het vrij beschikbaar stellen van publicaties van Nederlandse universitaire onderzoekers in bestaande tijdschriften (ca. 1.500 titels) en de toegang vanuit de universiteiten tot een substantieel deel van de internationale Springer tijdschriften (ca. 1.900 titels). Zie voor de geldige tijdschrifttitels waarin open access publiceren zonder extra kosten mogelijk is en voor welk type artikelen dit geldt:

<http://www.springer.com/gp/open-access/springer-open-choice/agreements/42388>.

Er zijn twee collecties van tijdschriften die voornamelijk buiten deze overeenkomst vallen:

- *Tijdschriften in eigendom van derde partijen (ongeveer 400). Dit zijn vooral tijdschriften van learned society's.* Universiteiten hebben wel toegang tot deze tijdschriften (lezen) maar de optie voor (goud) open access is hier veelal niet beschikbaar.
- *Tijdschriften / publicaties in Springer Open journals en BioMed Central (ongeveer 400 tijdschriften).* Dit zijn collecties die al volledig open access zijn. Publicaties zijn voor Nederlandse onderzoekers dus volledig vrij toegankelijk (lezen) maar voor publicatie in deze titels moeten APC's betaald worden. Deze APC's maken geen onderdeel uit van de gesloten overeenkomst omdat ze momenteel gefinancierd worden uit andere

bronnen. Het bleek niet mogelijk nog voor het afsluiten van de overeenkomst afspraken te maken over deze collectie en de bijbehorende financiering met alle betrokkenen. Onderzoekers kunnen net als nu de fondsen uit een andere bron betrekken (bijvoorbeeld NWO of EU).

18. Wat betekent de Springer deal voor het betalen van APC's bij een publicatie in een van de tijdschriften waar de deal betrekking op heeft? Moet mijn onderzoeksgroep deze nog steeds uit het eigen budget betalen of betaalt de universiteitsbibliotheek deze kosten?

Onderzoekers hoeven voor open access publicatie bij Springer geen APC's meer te betalen. Met deze overeenkomst worden de APC's in een keer collectief afgekocht voor individuele artikelen van alle corresponderende auteurs van instellingen die nu de overeenkomst aangaan met Springer. Daarmee worden nieuwe artikelen direct bij publicatie open access beschikbaar.

19. Wanneer treedt de Springer deal in werking?

De overeenkomst geldt voor alle vanaf 1 januari 2015 geaccepteerde artikelen. In de eerste week van januari zijn direct 20 artikelen aangemeld om Open Access te publiceren volgens de overeenkomst.

20. Hoe gaat het aanmelden van artikelen in zijn werk?

In de nieuwe workflow van Springer wordt corresponderende auteurs gevraagd aan te geven aan welke instelling zij verbonden zijn. Deze informatie wordt door Springer en de bibliotheek van de betreffende instelling geverifieerd. Deze stap vindt plaats tijdens het productieproces van het artikel en kost geen extra tijd. Zie voor verdere informatie over de workflow en het verificatieproces www.openaccess.nl , <http://www.springer.com/gp/open-access/springer-open-choice/agreements/42388> of neem contact op met uw universiteitsbibliotheek.

21. Welke auteurs kunnen nu hun artikelen volgens de overeenkomst Open access publiceren bij Springer?

De overeenkomst geldt voor publicaties waarbij de corresponderende auteur geaffilieerd is aan een Nederlandse universiteit of academisch medisch centrum van de volgende lijst: <http://resource-cms.springer.com/springer-cms/rest/v1/content/42818/data/Eligible+Dutch+institutions+-+v1+-+December+2014>

De corresponderende auteur (corresponding author) is de wetenschapper die het manuscript en de correspondentie verzorgt tijdens de publicatieproces. Daarnaast fungeert de corresponderende auteur ook als aanspreekpunt voor eventuele vragen nadat het papier is gepubliceerd (zie voor een nadere beschrijving van de corresponderende auteur: <http://www.springer.com/gp/open-access/springer-open-choice/agreements/42388>). Of een corresponderende auteur inderdaad een affiliatie heeft wordt door de bibliotheek van de betreffende instelling geverifieerd.

22. Wat is de status van de onderhandelingen met Elsevier?

De onderhandelingen met Elsevier zijn in november vastgelopen. Tijdens die laatste gesprekken is afgesproken dat Elsevier met een nieuw voorstel zou komen. Begin december heeft Elsevier een nieuw voorstel gestuurd naar de onderhandelingsteams. In januari 2015 gaan de partijen daar met elkaar over in gesprek.

23. Welke andere onderhandelingen lopen er nog?

Er wordt door de VSNU op dit moment ook onderhandeld met andere grote uitgeverijen zoals Wiley, Oxford University Press en Sage. Deze onderhandelingen bevinden zich nog niet in de fase van een contractvoorstel dat tegemoet komt aan onderhandelingsinzet van de VSNU. De universiteitsbibliotheken onderhandelen bovendien met een aantal kleinere uitgevers. Al deze onderhandelingen worden ondersteund door SURFmarket.

24. Klopt het dat artikelen van Elsevier nog steeds toegankelijk zijn in 2015?

Hoe kan dat?

In het huidige contract met Elsevier is afgesproken dat het contract onder dezelfde condities met een jaar kan worden verlengd indien er nog geen nieuw contract is. In 2015 blijft voor de wetenschappers dus alles hetzelfde als in 2014.

Gevolgen van de Big-Deal onderhandelingen

25. Wat zijn de consequenties per 1 januari 2015 per uitgever?

Voor de veranderde workflow bij Springer zie vragen 19 en 20 hierboven. Zolang de onderhandelingen met een uitgever lopen verandert er niets voor wetenschappers. Wanneer er wel iets gaat veranderen wordt u daar over geïnformeerd.

26. Wanneer loopt het huidige contract met Elsevier af en wat zijn de consequenties als dat gebeurt?

Het huidige contract liep in 2014 af, maar wordt met een jaar verlengd. Er verandert dus niets voor de gebruikers van de journals.

27. Wat betekent open access voor onderzoekers die niet aan een universiteit of medisch centrum zijn verbonden? Kunnen zij nog wel publiceren?

Het gouden model van open access verandert de systematiek rondom betalen voor artikelen. Van betalen voor toegang tot artikelen ga je naar betalen voor het publiceren. Zoals hierboven te lezen is, kunnen onderzoekers bij aan de VSNU of NFU verbonden instellingen zonder extra kosten publiceren in 1.500 Springer titels. Voor publicaties in andere tijdschriften betaalt de onderzoeksgroep, instelling of subsidieverstrekker (vooralsnog) om het artikel Open access toegankelijk te maken. Voor Onderzoekers die niet geaffilieerd zijn aan een universiteit of medisch centrum betekent dit enerzijds dat publiceren kostbaarder wordt (al verbiedt niemand hen om alsnog gratis te publiceren in abonnementstijdschriften), tegelijkertijd hebben zij ook het grote voordeel van de verschuiving door open access: publicaties worden vrij toegankelijk.

28. Mogen Nederlandse wetenschappers nu niet meer publiceren in goede tijdschriften?

Het blijft iedereen vrij om te bepalen in welk tijdschrift hij wil publiceren. Het verschil is vooral wanneer er betaald wordt en wie er vervolgens bij kan. Veel betaalde tijdschriften bieden inmiddels de keuze om vooraf te betalen en vervolgens het artikel vrij beschikbaar

te maken. Deze fee kan in een keer door universiteiten worden afgekocht om het voor onderzoekers nog eenvoudiger te maken. Dit is nu het geval bij een groot deel van de tijdschriften van Springer.

29. Gaat nu ook de 'ranking' en waardering van wetenschappers aangepast worden?

Universiteiten "ranken" zelf geen wetenschappers. Hoe wetenschappers elkaars werk waarderen is een keuze van de wetenschap zelf. Al is het niet onwaarschijnlijk dat als meer tijdschriften open worden, deze open tijdschriften hoger gewaardeerd gaan worden. Bij de beoordeling van een wetenschapper zou je eigenlijk nooit alleen naar de reputatie van de tijdschriften moeten kijken waarin hij of zij publiceert. De inhoudelijke kwaliteit van het wetenschappelijk werk moet zeker ook geëvalueerd worden.

Om dit te onderstrepen heeft VSNU-voorzitter Karl Dittrich op 3 december jl. namens de Nederlandse universiteiten de 'San Francisco Declaration' ondertekend. Deze internationale verklaring roept universiteiten, wetenschapsorganisaties, overheden en uitgevers op om bij de beoordeling van wetenschappelijk onderzoek de kwaliteit en maatschappelijke relevantie voorop te stellen. Het aanzien van een tijdschrift, waarin onderzoek is gepubliceerd of een meting daarvan zoals de impactfactor mag niet leidend zijn.

Voor meer informatie:
Bastiaan Verweij, Public Affairs
verweij@vsnu.nl
www.vsnu.nl/factsheets

